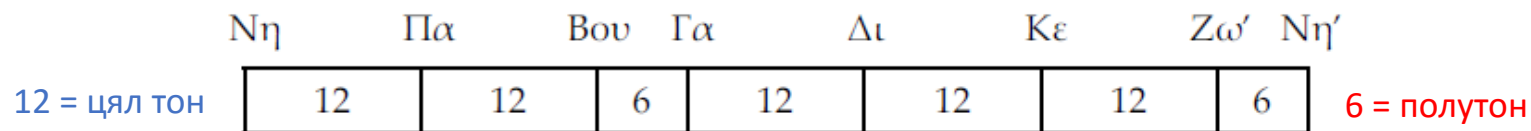

Въведение в източноцърковното пеене

ЧАСТ III – РОДОВЕ И ГАМИ, ГЛАСОВЕ, МОДУЛАЦИИ (ПОВРЕДИ)

Урок 11: Родове и гами в източноцърковната музика, енхармоничен род

- В зависимост от подредбата на интервалите между отделните степени в източноцърковната музика различаваме три основни тонови рода: 1) енхармоничен, 2) диатоничен, 3) хроматичен
- В съвременната западна музика гамата е съставена от цели тонове и полутонове. В източноцърковното пеене по този начин е структурирана само енхармоничната гама. Стандартната диатонична гама по теорията на западната музика е съставена от 5 цели тона и 2 полутона. С наименованията на тоновете в източноцърковната музика тя би изглеждала така и съответства на източноцърковната енхармонична гама:

Западна диатонична гама = източноцърковна енхармонична гама

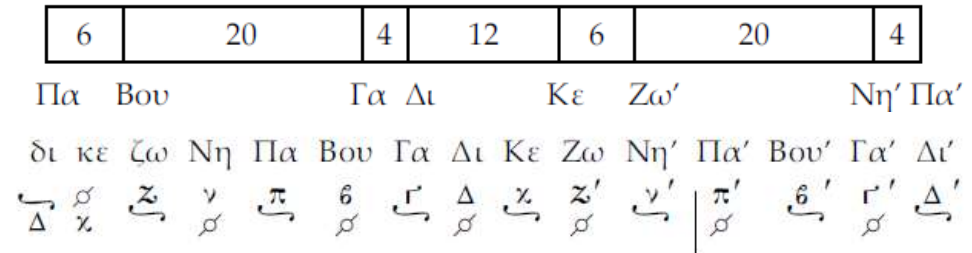
(5*12)+(6*2) = 72 → октава

δι	κε	ζω	Nη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Nη'	Πα'	Βου'	Γα'	Δι'
δ	κ	ζ	ν	π	β	γ	δ	κ	ζ	ν	π	β	γ	δ
Δ	κ	ζ	ν	π	β	γ	δ	κ	ζ	ν	π	β	γ	δ

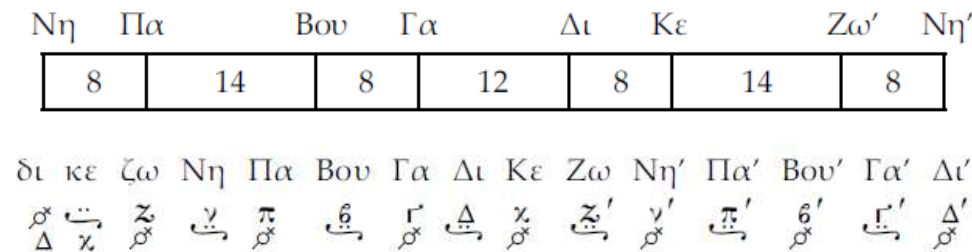
N.B. В източноцърковната музика структурата на западната диатонична гама съответства на енхармоничната, а не на източноцърковната диатонична гама!

Урок 13: Хроматичен род, мека и твърда хроматична гама

- Хроматичните гами в източноцърковната музика са 2 и се получават чрез „разместване“ на интервалите в основните гами, с което се придават различни нюанси (цветове) в звученето
- Твърдата хроматична гама се получава с изменение на интервалите в енармоничната. Нейното звучене е познато и от балканската традиционна музика:

- Меката хроматична гама се получава с изменение на интервалите в диатоничната и е структурирана от редуването на групи от по 2 интервала – умален (= 8 частици) и увеличен (= 14 частици).

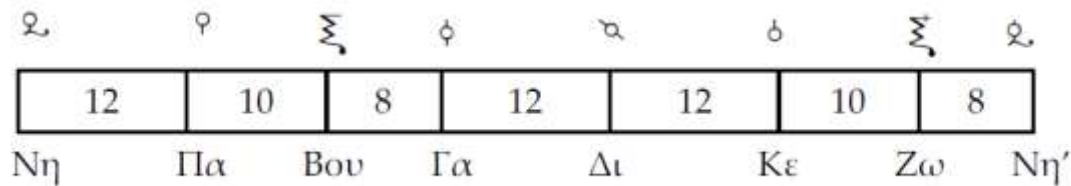

Урок 14: Гласовете в източноцърковната музика

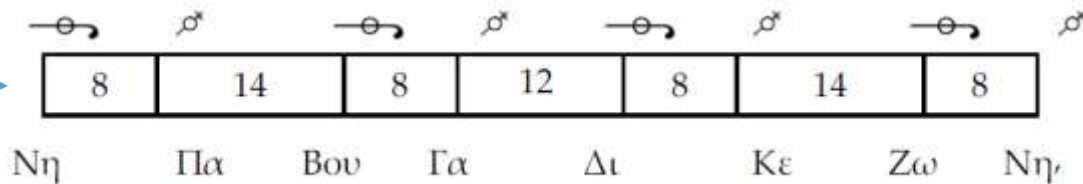
- Терминът „глас“ в източноцърковното пеене има различно значение спрямо това, което се разбира под глас в западната полифонична музика (бас, баритон, тенор и т.н.). Може би понятието, което най-много доближава до смисъла на византийския „глас“, е терминът напев.
- Гласът в източноцърковното пеене представлява съвпукност или единство от:
 - Структура на използвания лад или гама (формира се върху някой от трите рода – енхармоничен, диатоничен или хроматичен);
 - Основен тон или исо (тонален център);
 - Доминиращи или опорни тонове (обкръжение от устойчиви тонове около тоналия център, на които попадат междинните каденци);
 - Мелодични образци (колена или мелодични фрази, които характеризират гласа);
 - Завършеци (несвършени каденци на колената или финални каденци на песнопенията);
 - Интонационни формули (древни запевы от срички, задаващи музикалното пространство, в което ще се развива песнопението);
- Различаваме 4 основни и 4 производни гласа (общо 8) – производните гласове се различават от своите първообрази по това, че основният тон (исо) на производните гласове отстои на 4 степени по-ниско от основния тон (исо) на основните.
- Всеки глас има различни мелодични жанрове: 1) тропарически (*тропары, канони*), 2) ирмологически (*ирмоси, катавасии*), 3) стихирарически (*празнични стихири, догматици*) и 4) пападически (*херувимски песни, причастни, сладкогласни ирмоси*).
- Модулациите се обозначават с отклонителни знаци (повреди) и представляват преминаване от един род в друг. Всяко песнопение трябва да завършва (получава финална каденца) на оригиналния си основен тон (исо) и гама. Междинните каденци могат да бъдат и на други гласове.

Урок 15: Отклонителни знаци (повреди)

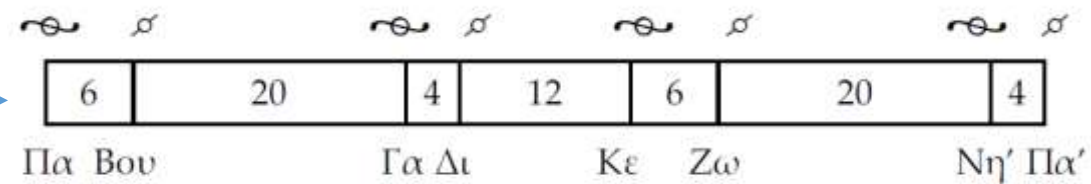
Диатоничен род

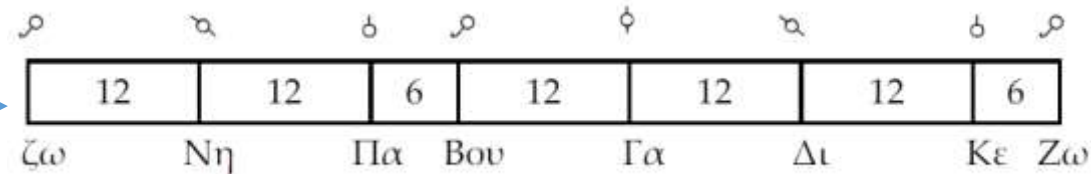
Μεκα χροματιчна гама

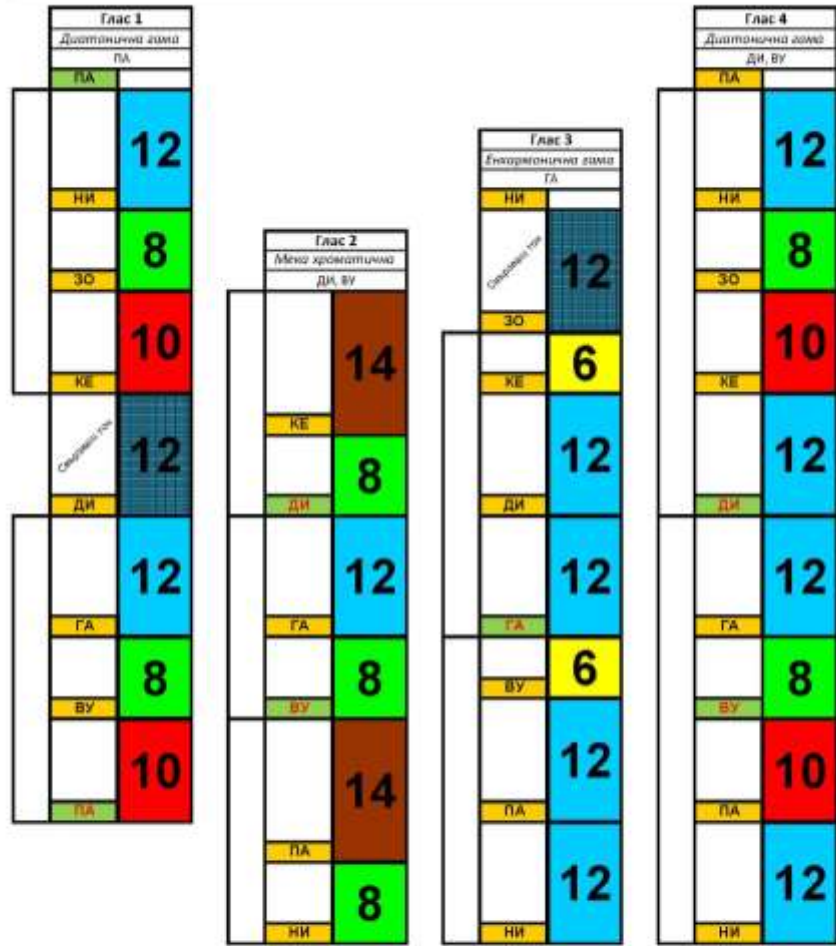
Твърда хроматична гама

Енхармоничен род

ОСНОВНИ ГЛАСОВЕ НА ВИЗАНТИЙСКАТА МУЗИКА

1. Първоначално 1 глас е взимал за основа "КЕ". Впоследствие за удобство основата е свалена на "ПА".

1. А. Иванка отбелязва, че в ниския регистър от "ДИ" до "НИ" 2 глас приема диатоничната гамма.

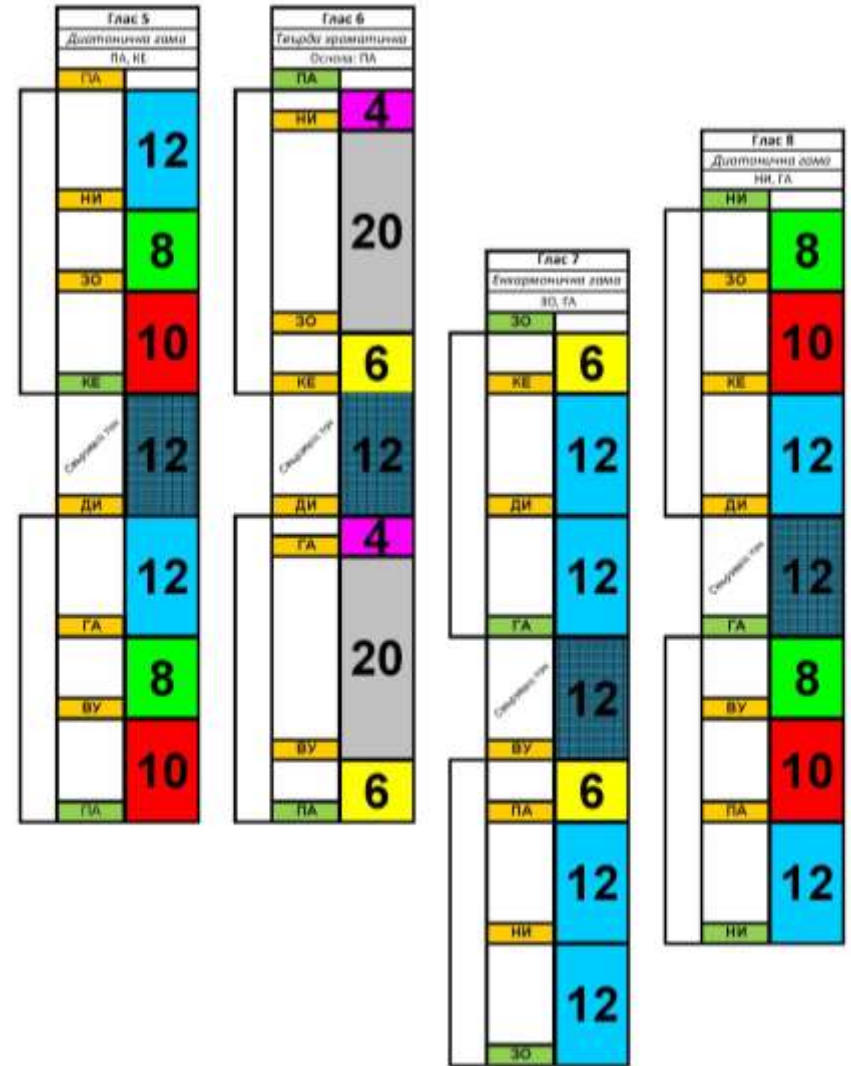
2. Ирмосите се пеят по гамата на 6 глас.

3. Първоначално 2 глас е взимал за основа "КЕ". Впоследствие за удобство основата е свалена на "ДИ".

1. Когато 4 глас приема за основа "ВУ", се нарича "пентекос".

2. Тропарите се пеят по гамата на 2 глас.

ПРОИЗВОДНИ ГЛАСОВЕ НА ВИЗАНТИЙСКАТА МУЗИКА

1. Тропарите се пеят от основа "КЕ".

1. Тропарите се пеят по гамата на 2 глас.

1. Когато 7 глас приема за основа горно "ЗО", изпълнява диатоничната гамма.
2. Тропарите се пеят от основа "ГА".

1. Тропарите се пеят от основа "ГА".

Край на част III

В презентацията са използвани материали от:

Попмихајлов Никола, *Водич за појце кроз савремену неумску нотацију*,
Београд, 2007

Поптодоров, Манасий, *Кратък псалтикиет възкресник*
